

Висшистите предпочитат България

Все повече студенти се обучават в професионални направления, от които пазарът на труда има необходимост

Все повече висшисти след завършването си намират реализация в България. Делът на завършилите висше образование у нас, които не се осигуряват в страната, спада до 14% през 2023 г. от близо 17% през миналата година и от над 25% през 2014 г. Това показва, че все повече хора, когато завършат, успяват да намерят достатъчно привлекателна работа в България, като това е процес, който се развива постепенно през последното десетилетие. Това стана ясно при представянето на новото издание на Рейтинговата система на висшите училища в България. Подобряване на реализацията на завършилите висши училища на пазара на труда, повишаване дела на чуждестранните студенти и увеличаване броя и влиянието на научните публикации на родни учени и преподаватели отчете още министърът на образование и науката проф. Галин Цоков.

Рейтинговата система сравнява представянето на 51 висши училища в рамките на 52 професионални направления на основата на десетки показатели, измерващи различни аспекти на учебния процес, научната дейност, учебната среда, предлаганите социално-битови и административни услуги, престижа и регионалната значимост на висшите училища, както и реализацията на завършилите на пазара на труда.

„През тези години Рейтинговата система се разви на база диалога с висшите училища, академичната общност, Националната агенция за оценяване и акредитация и става все по-добра“, заяви проф. Цоков. А зам.-министърът на образованието и науката проф. Генка Петрова отбеляза, че през миналата година българската Рейтингова система на висшите училища е обявена за най-добрата в световна класация на рейтингите поради нейната изключителна детайлност и изчерпателност и заради възможността за множество вътрешни класации.

Министър Цоков подчерта, че Рейтинговата система има много важна функция – данните от нея се използват за формиране на национални политики в сферата на висшето образование. „Тя стана значима част и от комплексната оценка на качеството на работата на висшите училища, която е много важна за тяхното финансиране. Това е сериозна крачка напред българското висше образование да се оценява на база конкретни данни и анализи, насочени към установяване на качеството. И може би това е една от малкото сфери в нашата страна, в която финансирането е пряко обвързано с изследването на данни и оценка на качеството на постигнатите резултати. По този начин Рейтинговата система за висшите училища се превърна в инструмент за образователни политики“, заяви министър Цоков.

Министърът подчерта, че Рейтинговата система е много важна и за бъдещите кандидат-студенти

и техните родители, защото показва, че висшето образование в България дава добавена стойност по отношение на професионалното развитие на българските студенти.

Проф. Цоков коментира в отговор на въпрос, че приемът в различните професионални направления за следващата академична година ще бъде обсъден с работодателските организации, за да се прецени в кои сектори и в какво време са необходими кадри за икономиката. В този диалог ще се уточни в кои професионални направления е нужно да се ограничи приемът. Той изрази надежда процесът да бъде завършен преди април 2024 г.

Подробености от тазгодишната Рейтингова система представи Георги Стойчев от консорциума „ИОО-С“ (Институт „Отворено общество“ – София, и „Сирма Солюшънс“). Според данните делът на регистрираните безработни, завършили висше образование в страната през предходните 5 години, се задържа близо до миналогодишните малко над 2% при нива от 3,5% през 2021 г.

Делът на наетите висшисти, които през първите 5 години след завършването си работят на позиция, за която се изисква висше образование, нараства до над 59% през 2023 г. при 54% през миналата година и при 46% през 2014 г. Средният облагаем доход на завършилите също нараства, достигайки до над 2200 лв. през 2023 г. при 1839 лева през миналата година и 980 лева през 2015 г. „Наистина, имаме подобряване на реализацията на пазара на труда и това се дължи на две обстоятелства. От една страна, има пазар на труда, който предлага все повече качествени работни места, които имат нужда от хора с висше образование. И от друга – има значително подобряване на структурата на българското висше образование, тоест все повече студенти се обучават в професионални направления, от които пазарът на труда има необходимост. В последните го-

дини обучаваме повече учители, лекари и инженери за сметка на по-малко икономисти, прависти и хора, обучаващи се в администрация и управление“, коментира Стойчев.

Най-ниска безработица (под 1%) се наблюдава сред завършилите професионалните направления „Медицина“, „Фармация“, „Стоматология“, „Военно дело“ и „Математика“, а най-висока – сред завършилите „Социални дейности“ (3,4%).

Най-висок среден облагаем доход получават завършилите „Информатика и компютърни науки“ и „Военно дело“ (над 4000 лв.), следвани от завършилите „Металургия“, „Математика“, „Проучване, добив и обработка на полезни

Лугери

Софийският университет е начело в класациите в 22 от 28 професионални направления, в които обучава студенти. Най-старото ни висше училище доминира в 4 от деветте области на висшето образование.

Техническият университет е начело в 6 професионални направления от деветте, в които предлага обучение. Медицинският университет в София е лидер в 5 от петте направления, в които обучава студенти. ХТМУ е лидер в три ПН. Три извънстолични висши училища водят в 8 по две направления – това е Американският университет в Благоевград, Аграрният университет в Пловдив и Тракийският университет в Стара Загора. Общо 21 висши училища са начело в поне едно професионално направление.

Прави впечатление обаче силната регионализация – лидерите във всички професионални направления се намират в Южна България, като само в едно – „Военно дело“, водачът е в Северна България.

По този повод Георги Стойчев коментира, че проблемът в Северна България по отношение на висшето образование е свързан не толкова с липсата на висши училища, колкото с отсъствието на цели професионални направления в тях. „Ако искате да учите ветеринарна медицина, металургия, животновъдство, горско стопанство, театрално и филмово изкуство, наместе опции в Северна България. Това поставя висшите училища от Северна България в ситуация да се конкурират с университет в София или в Пловдив, което затруднява възможността им да изпълнят. Изключение е ПН „Военно дело“, където всички висши училища, които предлагат специалности от него, се намират в Северна България с изключение на Военната академия в столицата“, обясни той.

изкопаеми“, „Комуникационна и компютърна техника“ и „Национална сигурност“ (между 3000 и 4000 лв.). Най-висок среден облагаем доход имат завършилите „Информатика и компютърни науки“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ – 6469 лв. при 5592 лв. през 2022 г., следвани от завършилите същото направление в Нов български университет – 5767 лв. при 4333 лв. преди година.

Трите професионални направления с най-много действащи студенти през 2023 г. са „Икономика“ с 24 906, „Педагогика“ (16 900) и „Медицина“ (12 660). Най-малко студенти се обучават в направление „Теория на изкуствата“ – 48.

Висшето училище с най-го-

Делът на завършилите образование у нас, които не се осигуряват в страната, спада на 14% през 2023 г. от близо 17% през миналата година

лям брой действащи студенти е СУ „Св. Климент Охридски“ – 19 167, следван от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ с 16 226 и УНСС с 14 358 обучаващи се. Две са висшите училища, които имат под 100 студенти – 85 студенти има в Театралния колеж „Любен Гройс“, а 94 са студентите в Европейския политехнически университет в Перник.

Стойчев посочи още, че в рамките на последното десетилетие делът на чуждестранните студенти в България се удвоява – от около 4% през 2013 г. до над 8% от действащите студенти през 2023 г., което е средното равнище за ЕС. В последните години обаче този ръст се забавя, което, по думите му, налага промяна в модела на привличане на студенти. Досега това става основно в медицински специалности, като делът на чуждестранните студенти е най-голям в направленията „Медицина“ (над 57% от действащите студенти, което е рекорд в Европа), „Стоматология“ (над 45%) и „Ветеринарна медицина“ (повече от 30%). Освен това 90% от чуждестранните студенти са от европейски държави, докато в западните университети над 50 на сто имат обучаващи се от други региони по света. Стойчев отбеляза, че е необходимо разнообразяване на направленията за обучение, в които привличаме чужди студенти, както и регионите, от които идват те.

Данните показват още, че в страната има 128 съвместни програми, предлагани от български висши училища в партньорство с чуждестранни образователни институции. В подобни програми през 2023 г. са се обучавали 2,8% от действащите студенти в страната.

Прави впечатление, че намалява броят на студентите, обучавани в частни висши училища, като от близо 15% преди десетина години той пада до 11 на сто.

Рейтинговата система отчита и продължаваща тенденция за повишаване броя и влиянието на научните публикации на изследователи и преподаватели от българските висши училища, регистрирани в глобалните библиотекски бази данни. Броят на научните публикации в Web of Science през петгодишния период 2018 – 2022 г. е над 24 000 и надхвърля с около 3500 тези през предходния изследван петгодишен период (2017 – 2021 г.). Броят на публикациите в Scopus през периода 2018 – 2022 г. е малко над 27 000 и надхвърля с над 6000 публикациите през предходния изследван петгодишен период (2017 – 2021 г.). Отчита се и нарастване качеството на публикациите. Индексът на Хирш (H-index) за българските висши училища, като цяло, се увеличава при сравняване на двата изследвани периода: от 94 на 109 в Web of Science и от 98 на 111 в Scopus. Индексът на Хирш е число, чрез което едновременно се оценяват продуктивността и значимостта на публикациите на определен учен, научна организация или група от организации. **АББ**